

**AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE**

Mechanika gruntów 8

Procesy osuwiskowe i metody ich zwalczania

Marek Cała, Jerzy Flisiak, Michał Kowalski

Nazwa wydziału: Górnictwa i Geoinżynierii
**Nazwa katedry: Geomechaniki, Budownictwa
i Geotechniki**

Podstawowe definicje

Samoczynne ruchy mas gruntu na zboczach i skarpach, zwane powszechnie **osuwiskami**, uważa się w geologii dynamicznej za jeden z istotnych procesów geologicznych. Występują one najczęściej na zboczach dolin rzecznych, wybrzeżach morskich i zboczach górskich. Osuwiska skarp mogą towarzyszyć wykonywaniu głębszych wykopów, przekopów i wysokich nasypów.

Utrata stateczności skarp i zboczy, będąca przyczyną osuwania się mas ziemnych, następuje w wyniku **przekroczenia wytrzymałości gruntu na ścinanie** wzdłuż dowolnej (ale ciągłej) powierzchni zwanej powierzchnią poślizgu.

Przyczyny osuwisk

Jedną z charakterystycznych cech osuwania się zboczy i skarp jest to, że zasadniczymi siłami, które je wywołują są:

- **siły grawitacyjne** pochodzące od ciężaru gruntu i ewentualnej zabudowy,
- **siły hydrodynamiczne** wywołane przepływem wody przez grunt.

Przyczyny osuwisk

- **upad warstw gruntów** lub kierunek spękań skał jest zgodny z kierunkiem nachylenia zbocza naturalnego lub sztucznego (wykop),
- podmycie lub podkopanie zbocza,
- obciążenie zbocza lub terenu nad nim przez budowle i składy materiałów,
- wypełnienie wodą szczelin lub spękań ponad zboczem,
- wypór wody i ciśnienie sphywowe w masie gruntowej zbocza powstające na skutek nagłego obniżenia poziomu wody powierzchniowej (np. zapory i obwałowania ziemne),
- napór wody od dołu na górne warstwy mało przepuszczalne powodujące zmniejszenie sił oporu na ścinanie,
- **nasiąknięcie gruntu** na skutek opadów deszczu lub tajania śniegu, co powoduje zmniejszenie wytrzymałości na ścinanie gruntu,

AGH

Przyczyny osuwisk

- **wietrzenie i rozluźnienie skał i gruntów, a więc niszczenie ich struktury,**
- **pofałdowanie terenu przez lodowce lub ruchy tektoniczne,**
- **istnienie wygładzonych powierzchni poślizgu na terenach starych osuwisk (np. w iłach i iłołupkach),**
- **wstrząsy wywołane np. lawiną, wybuchami, trzęsieniem ziemi, ruchem drogowym,**
- **sufozja, tzn. wymywanie z masy gruntu drobniejszych ziarn lub cząstek przez infiltrującą wodę powodujące powstawanie kawern, a następnie ruchy mas skalnych lub gruntowych,**

Przyczyny osuwisk

- **przemarzanie i odmarzanie gruntu powodujące zmianę jego struktury i wytrzymałości na ścinanie,**
- **wypieranie gruntu (np. po odsłonięciu w wykopie gruntów plastycznych może nastąpić ich wciśnięcie przez nacisk nadkładu poza wykopem i spowodować osuwisko skarpy),**
- **niewłaściwe zaprojektowanie nadkładu, nachylenia skarp wykopu lub nasypu.**

Oczywiście, równocześnie może występować więcej niż jedna przyczyna.

Rodzaje osuwisk

Na zboczach i skarpach występować mogą następujące rodzaje ruchu (przemieszczeń)mas gruntu:

- **spełzywanie,**
- **spływy,**
- **obrywy,**
- **zsuwy,**
- **osuwiska.**

Potocznie wszystkie one określa się mianem osuwisk, co jest dużym uproszczeniem jeżeli wziąć pod uwagę różne przyczyny ich powstawania, charakter przebiegu oraz skutki i możliwy zakres występowania.

Rodzaje osuwisk

Spęływaniem nazywa się bardzo powolny ruch mas gruntowych bez wyraźnej powierzchni poślizgu. Często nie występują wyraźne formy morfologiczne. Spęływanie występuje zazwyczaj na zboczach i skarpach o łagodnym nachyleniu.

Spływy to szybkie i krótkotrwałe, zazwyczaj płytkie, przemieszczenia gruntów spoistych lub sypkich ze zbocza. Występują one na skutek przesylenia gruntu wodą z wyraźną jej akumulacją u podnóża zbocza lub skarpy.

Obrywy to gwałtowne przemieszczanie okruchów i głazów gruntu powstające wskutek erozji. Występują one na stromych odsłonięciach skalnych.

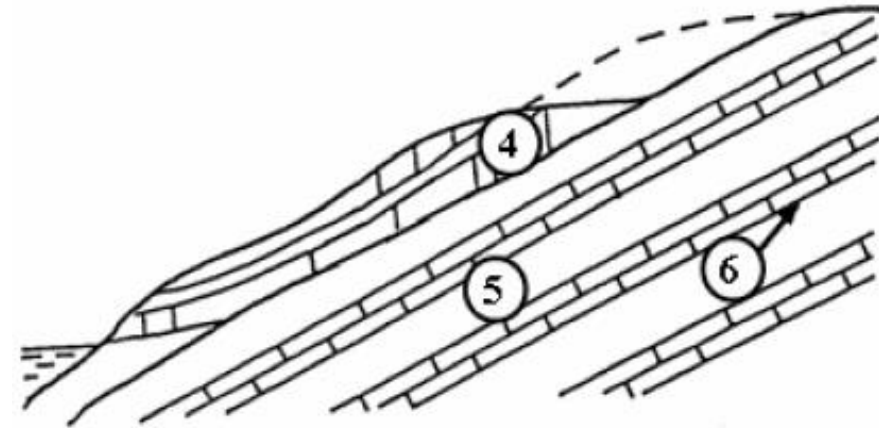
Rodzaje osuwisk

Osuwiskiem nazywamy przemieszczenia mas gruntowych wzdłuż powierzchni poślizgu. Głębokość oraz prędkość przemieszczania gruntu może być bardzo zróżnicowana. Cechą charakterystyczną osuwisk jest tworzenie form morfologicznych. Osuwiska można podzielić na następujące cztery typy: konsekwentne (zsuwy), insekwentne, asekwentne i sufozyjne.

Osuwiska konsekwentne

Osuwiska konsekwentne powstają ze ścięcia górotworu wzdłuż powierzchni biegnącej zgodnie z powierzchnią:

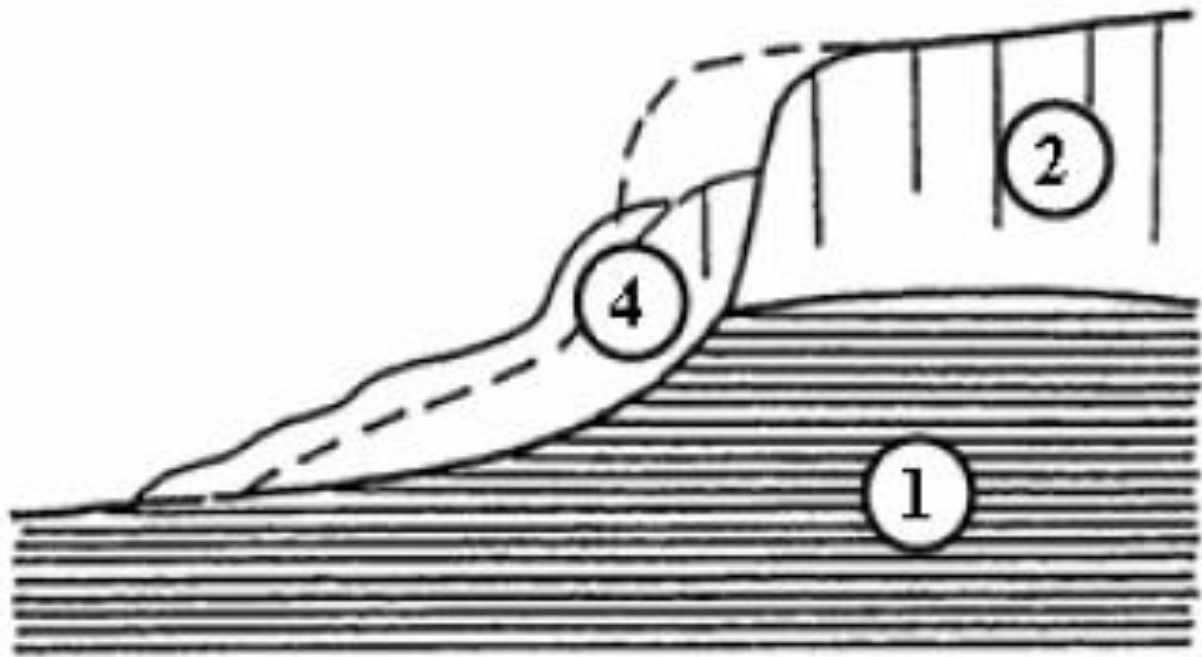
- warstwowania, i wówczas nazywamy je konsekwentno-strukturalnymi,
- spękań i szczelin (osuwiska konsekwentno-szczelinowe),
- oddzielającą strefę zwietrzliny od podłoża (konsekwentno-zwietrzelinowe),
- starych osuwisk.

Osuwiska konsekwentne są najczęściej spotykane w rejonach górskich o budowie fliszowej; są bardzo charakterystyczne dla fliszu karpackiego. Występują także w rejonach górskich o rozwiniętym profilu zwietrzelinowym oraz w utworach zaburzonych glacitektonicznie.

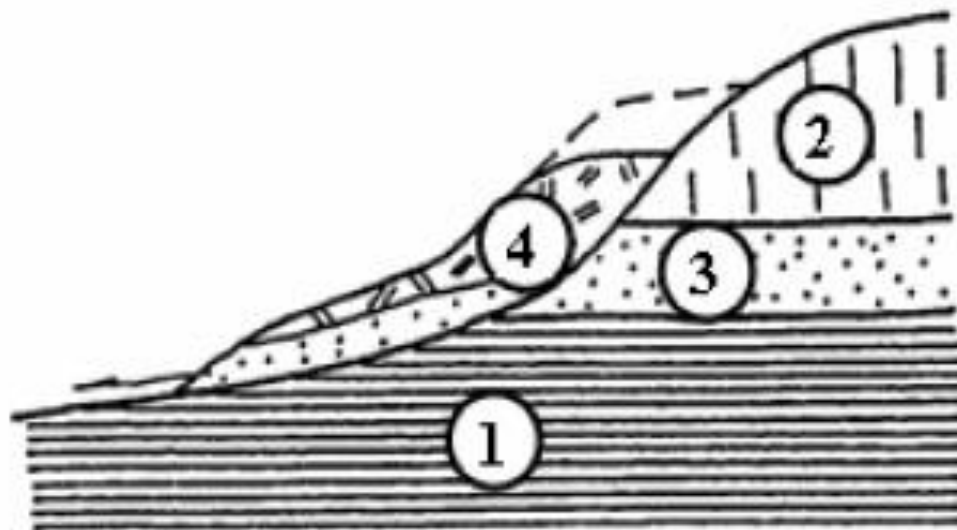
Osuwiska insekwentne

Osuwiska insekwentne mają miejsce wówczas, gdy płaszczyzna poślizgu rozwinęła się prostopadle lub ukośnie do istniejących powierzchni strukturalnych wśród utworów warstwowych. Powierzchnia poślizgu tych osuwisk ma zazwyczaj bardzo złożony kształt.

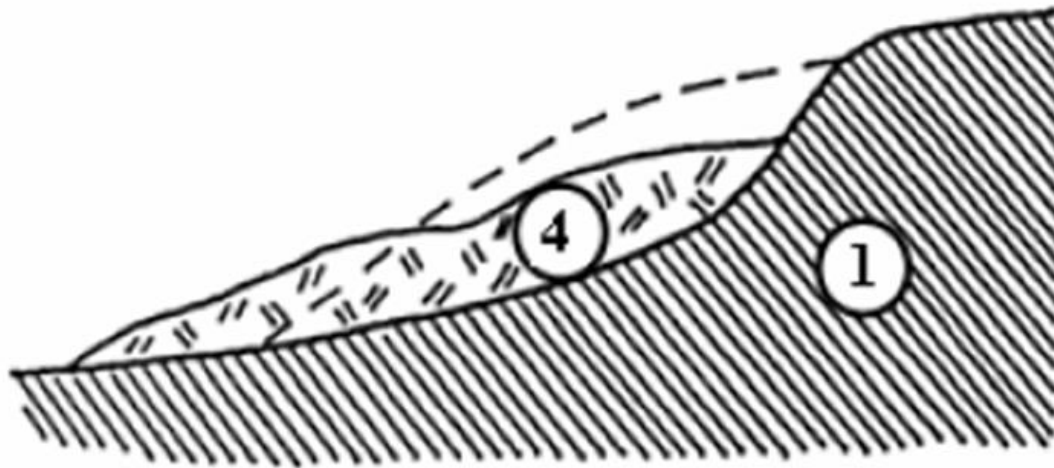
Osuwiska asekwentne

Jeżeli powierzchnia poślizgu przebiega w gruncie jednorodnym i niewarstwowym to takie osuwiska nazywamy **asekwentnymi**. Występują one najczęściej w niezaburzonych łałach i glinach.

Osuwiska sufozyczne

Osuwiska **sufozyczne** występują wskutek wypłukiwania cząstek gruntu przez wypływające u podstawy stoku lub skarpy wody gruntowe. Powstają głównie w gruntach mało spoistych takich jak piaski pylaste i pyły piaszczyste.

Klasyfikacja osuwisk

Ze względu na **aktywność**:

- aktywne (kolejne przemieszczenia gruntu są rejestrowane w skali jednego roku),
- mało aktywne (uaktywniają się co kilka lat),
- nieaktywne (formy zmarłe lub ustabilizowane sztucznie).

Ze względu na **wielkość osuwiska** dzieli się na:

- duże (powierzchnia powyżej 3000 m²),
- średnie (powierzchnia 1000÷3000 m²),
- małe (powierzchnia mniejsza od 1000 m²).

Osuwiska komunikacyjne

Przyczyny osuwisk komunikacyjnych:

- **zbyt strome pochylenie skarp,**
- **zbyt duże podcięcie zboczy,**
- **zastosowanie niewłaściwych materiałów (gruntów) do budowy nasypów,**
- **niewłaściwe (zbyt małe) zagęszczenie nasypów,**
- **nieodpowiednia technologia wykonywania robót, niewłaściwe odwodnienie.**

Charakterystyczne uszkodzenia:

- **łukowate pęknięcia nawierzchni drogowej i poboczy,**
- **lokalne uskoki w nawierzchni i na poboczach,**
- **przemieszczenia poziome osi drogi lub toru kolejowego,**
- **lokalna zmiana niwelety (drogowej lub kolejowej).**

Ocena zagrożenia osuwiskami

W zależności od wartości współczynnika F wystąpienie osuwiska można uznać za:

- **bardzo mało prawdopodobne – $F > 1.5$,**
- **mało prawdopodobne – $1.3 < F \leq 1.5$,**
- **prawdopodobne – $1.0 < F \leq 1.3$,**
- **bardzo prawdopodobne – $F < 1.0$.**

AGH

Największe katastrofy wywołane osuwiskami

Kansu (China)	1920	Loess flow	200,000 killed
Gros Ventre (Wyoming)	1925	Rockslide	~40 killed
Madison (Montana)	1959	Rockslide	>100 killed
Vaiont (Italy)	1963	Rockslide	2,600 killed
Aberfan (Wales)	1966	Debris-slide	144 killed
Huascarán (Peru)	1970	Complex	25,000 killed
Nevado del Ruiz (Colombia)	1985	Debris flow	23,000 killed
Casitas (Nicaragua)	1998	Debris flow	+2,000 killed
Venezuela	1999	Complex	+20,000 killed
Swiss/Italian Alps	2000	Debris flow	38 killed

Katastrofa grobli w Iwinach

Grobla została przerwana 13 grudnia 1967 r. w nocy około godziny 3:00. W zbiorniku znajdowało się wówczas około 11500 tys. m³ wody i osadów poflotacyjnych.

Grobla była wznoszona w trzech etapach:

- **I etap (1953-1960): rzędna korony 232 m n.p.m., pojemność 6300 tys. m³.**
- **II etap (1960-1961): rzędna korony 236 m n.p.m., pojemność 11300 tys. m³.**
- **III etap (1967): rzędna korony 239.2 m n.p.m., pojemność 16400 tys. m³.**

Awaria nastąpiła podczas trwania robót wykończeniowych. Poziom wody w zbiorniku wynosił 235.75 m n.p.m. W wyniku przewalania grobli powstała wyrwa, której szerokość na poziomie korony wynosiła 134 m natomiast w dolnej części 68 m. Wyrwa sięgała w podłoże grobli do rzędnej 216 m n.p.m.

Katastrofa grobli w Iwinach

Przyczyny katastrofy (na podstawie opracowania B.Rosińskiego):

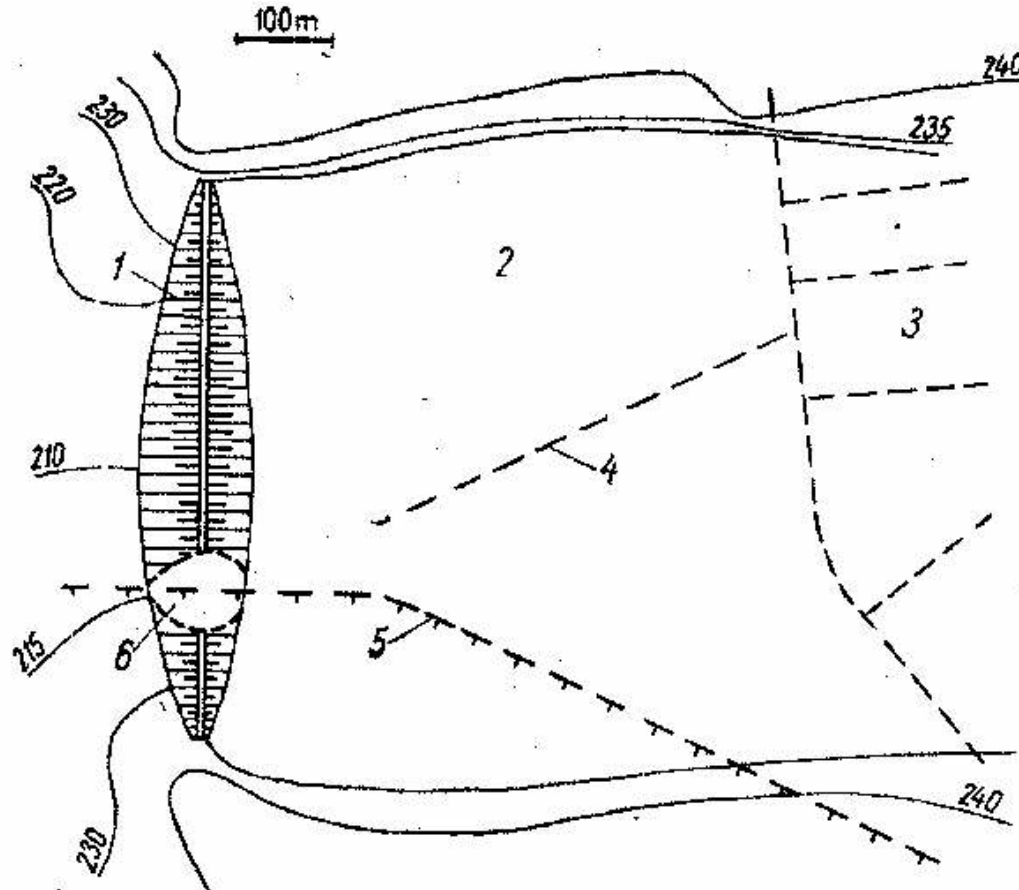
- **Współczynnik pewności dla wykonanego przekroju grobli był niezadowalający dla budowli pietrających zaliczanych do I klasy.**
- **Główną przyczyną katastrofy było niedostateczne rozpoznanie geologiczne podłoża w 1951 r., które praktycznie ograniczało się do zbadania czwartorzędu i nie sięgało do starszego podłoża. W konsekwencji zupełnie nieprawidłowo wyznaczono oś grobli nad uskokiem prostopadłym do osi grobli.**

W wyniku katastrofy zginęło 18 osób, a miejscowość Iwiny została zalana błotną mieszaniną wody i osadów poflotacyjnych.

AGH

Katastrofa grobli w Iwinach

AGH

Katastrofa grobli w Iwinach

AGH

Katastrofa grobli w Iwinach

AGH

Katastrofa grobli w Iwinach

AGH

Malpasset - Francja - 1959 r.

	Rok budowy	1954
	Rok katastrofy	1959
	Typ zapory	betonowa łukowa
	Podłoże	skała
	Wysokość zapory H [m]	66
	Długość zapory L [m]	222
	Objętość zapory V [tys.m³]	48
	Pojemność zbiornika [mln.m³]	47
Katas trofa	wiek zapory w chwili katastrofy	podczas pierwszego napełniania
	rodzaj	katastrofa związana z podłożem
	przyczyna główna	wytrzymałość na ścinanie
	przyczyna dodatkowa	wyciek z systemu drenażu
	Skutki	ok. 500 ofiar
	Podjęte działania	rezygnacja z zapory

AGH

Malpasset - Francja - 1959 r.

Malpasset - Francja - 1959 r.

- **Jak się okazało główną przyczyną było niewystarczające rozpoznanie geologiczne podłoża.**
- **Lewy przyczółek zapory stanowiły łupki, które były ułożone prawie pionowo i stycznie do łuku zapory.**
- **W trakcie badań podłoża nie rozpoznano uskoku w pobliżu lewego przyczółka zapory biegnącego prostopadle do warstw łupków. Wskutek napełniania zbiornika i wzrostu obciążenia w rejonie lewego przyczółka, zostały one wypchnięte w kierunku stanowiska dolnego. Powstał moment skręcający łuk zapory co w efekcie doprowadziło do jego przełamania.**
- **Do katastrofy przyczyniły się także bardzo intensywne opady, które spowodowały gwałtowny wzrost poziomu wody w zbiorniku (pierwsze piętrzenie - w ciągu doby przyrost o 4 metry).**

AGH

Teton - USA - 1976 r.

Rok budowy	1976	
Rok katastrofy	1976	
Typ zapory	ziemna / narzutowa	
Podłoże	skała / grunt	
Wysokość zapory H [m]	93	
Długość zapory L [m]	900	
Objętość zapory V [tys.m³]	7646	
Pojemność zbiornika [mln.m³]	-	
Katastrofa	wiek zapory w chwili katastrofy	podczas pierwszego napełnienia
	rodzaj	katastrofa związana z podłożem, i zachowaniem się korpusu zapory
	przyczyna główna	erozja wewnętrzna (sufozja) i przebicie hydrauliczne
	przyczyna dodatkowa	-
Skutki	-	
Podjęte działania	rezygnacja z zapory	

AGH

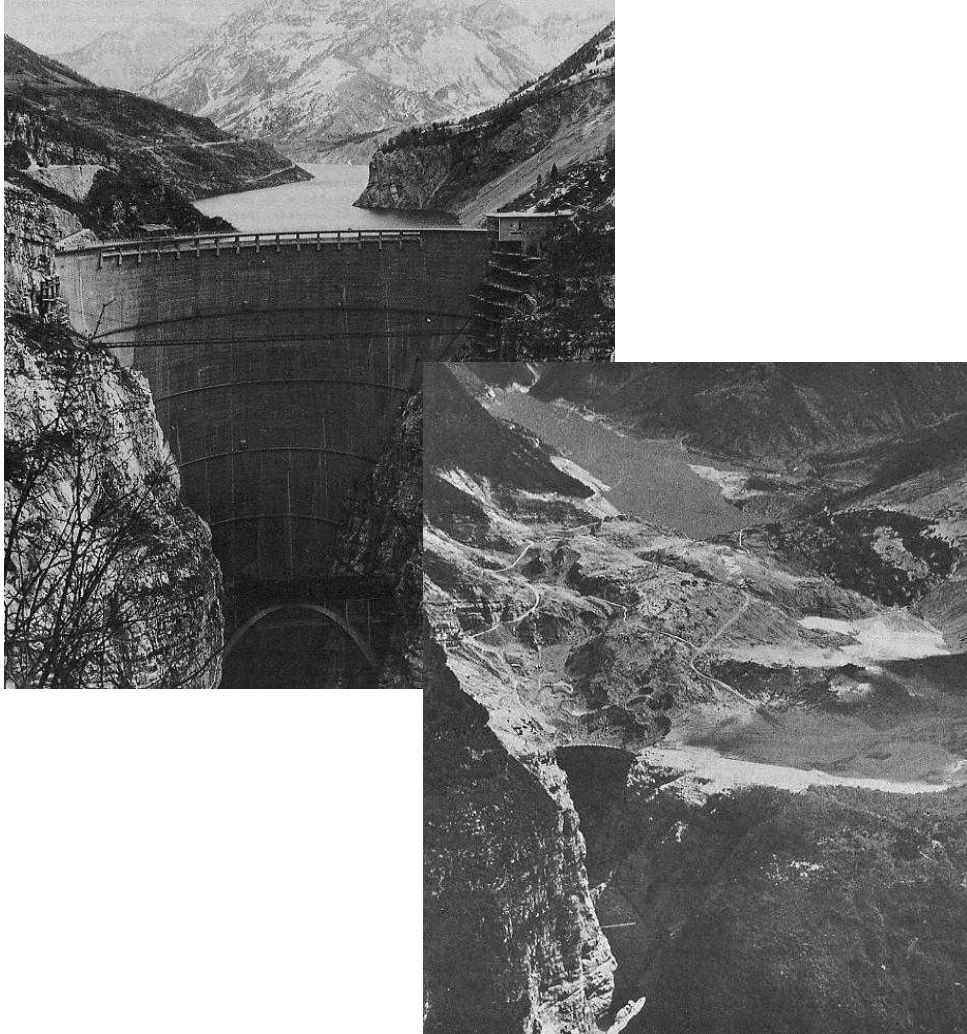
Teton - USA - 1976 r.

AGH

Vaiont dam disaster 1963

- **Dam constructed 1957-60**
- **276 m high. World's 2nd highest dam**
- **Slope started to creep as lake filled**
- **Accelerated to 80 cm/day**
- **9.10.63 275 millions tons of rock slid into lake**
- **25 millions m³ of water displaced over dam**
- **Three towns destroyed**
- **2000+ killed**

AGH

Vaiont dam disaster 1963

AGH

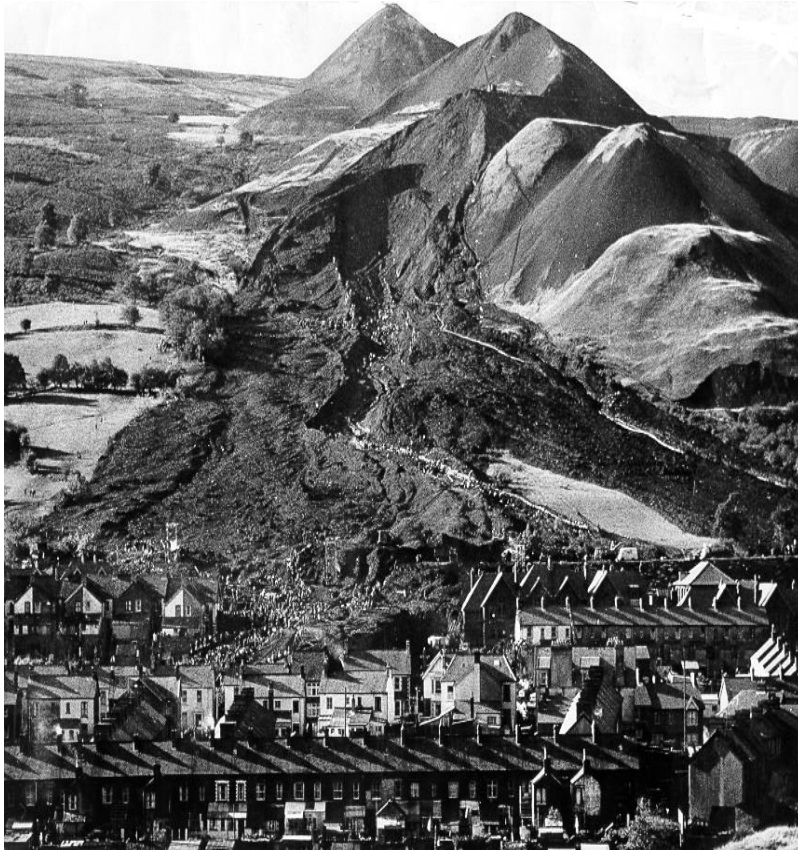
Vaiont dam disaster 1963

AGH

Aberfan debris flow (South Wales) 1966

- **Occurred at overloaded & unmonitored coal tip**
- **Early morning on 21.10.66 upper part of tip subsided by up to 6m**
- **9.15am ~150,000 m³ of debris broke away**
- **Flow of super-saturated rock waste moved downslope as high velocity viscous surges**
- **Cottages & school buried up to 10m deep**
- **144 killed (116 children)**

Przeciwdziałanie procesom osuwiskowym

Powszechnie uważa się, że projektowane rozwiązanie powinno eliminować przyczyny wywołujące zagrożenie powstania osuwiska. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że stabilizacja osuwiska jest zazwyczaj kosztownym przedsięwzięciem. Przy osuwiskach rozległych i głębokich korzystniejszym rozwiązaniem może okazać się zmiana trasy drogi.

Często (ale nie zawsze) przyczyną powstania osuwiska jest działanie wody. Stąd też we wszystkich rozwiązaniach odwodnienie zbocza, a ogólnie rzecz ujmując, uporządkowanie stosunków wodnych na terenie potencjalnego osuwiska oraz do niego przyległym jest koniecznie potrzebne. Na ogół zabieg ten nie jest samodzielnie wystarczający.

Przeciwdziałanie procesom osuwiskowym

Przeciwdziałanie procesom osuwiskowym obejmuje:

- 1. Działania bezpośrednie, podejmowane natychmiast po stwierdzeniu wystąpienia procesu osuwiskowego,**
- 2. Zabezpieczenia doraźne (tymczasowe),**
- 3. Zabezpieczenia ostateczne.**

Działania bezpośrednie:

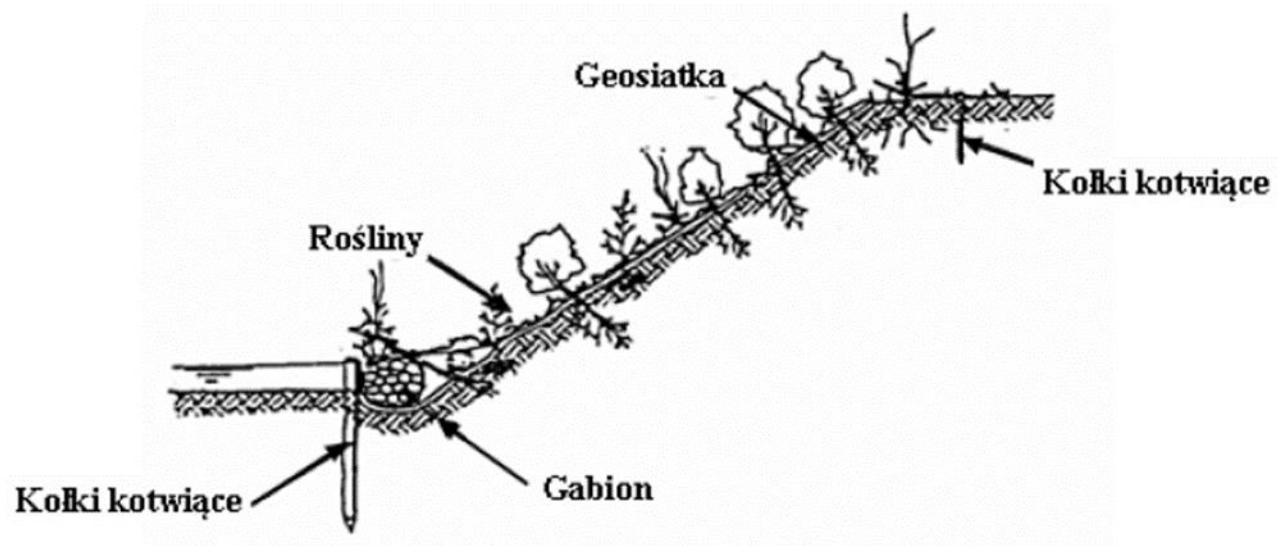
Bezpośrednio po wystąpieniu osuwiska konieczne jest podjęcie niezwłocznych działań, których celem jest minimalizacja zniszczeń i zagrożeń. W zakres tych działań wchodzi między innymi:

- oznakowanie osuwiska,**
- ograniczenie ruchu i prędkości pojazdów,**
- odprowadzenie wód poza obszar objęty osuwiskiem,**
- wypełnienie szczelin materiałem nieprzepuszczalnym,**
- usunięcie gruntu nasuniętego na jezdnię lub torowisko.**

Zabezpieczenia doraźne

Jako zabezpieczenie doraźne mogą być stosowane:

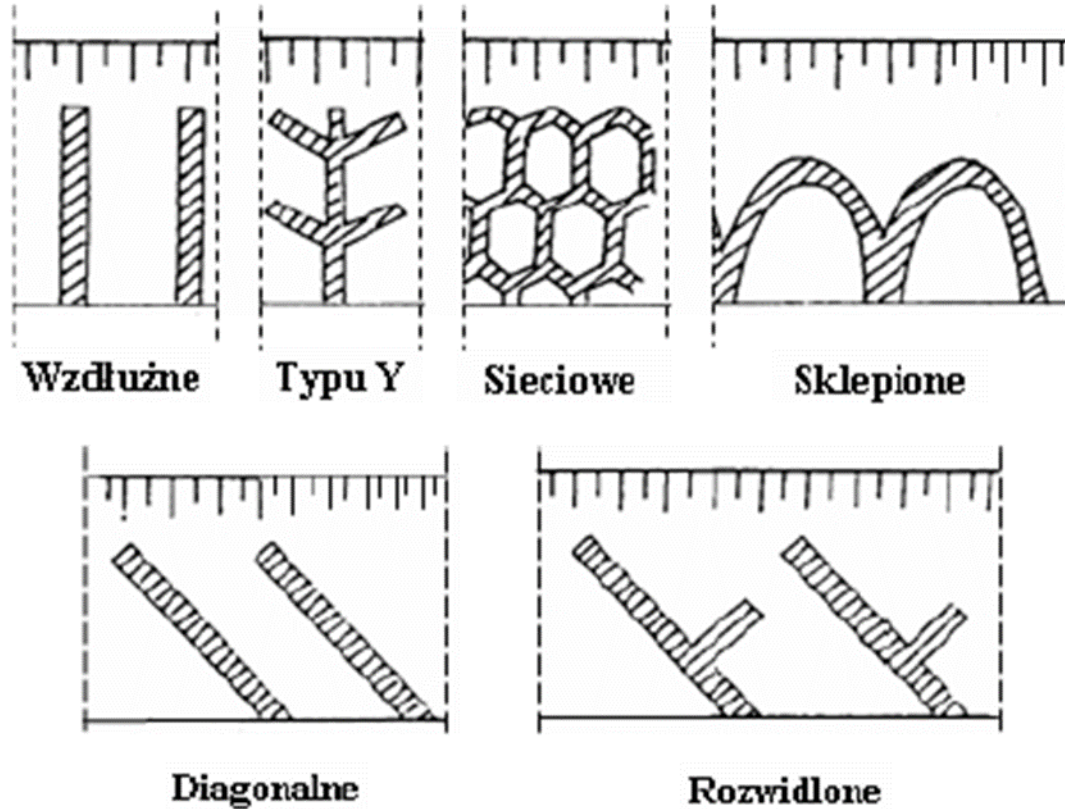
- przypory,
- gabiony,
- gwoździowanie,
- geosiatki i kołki kotwiące.

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

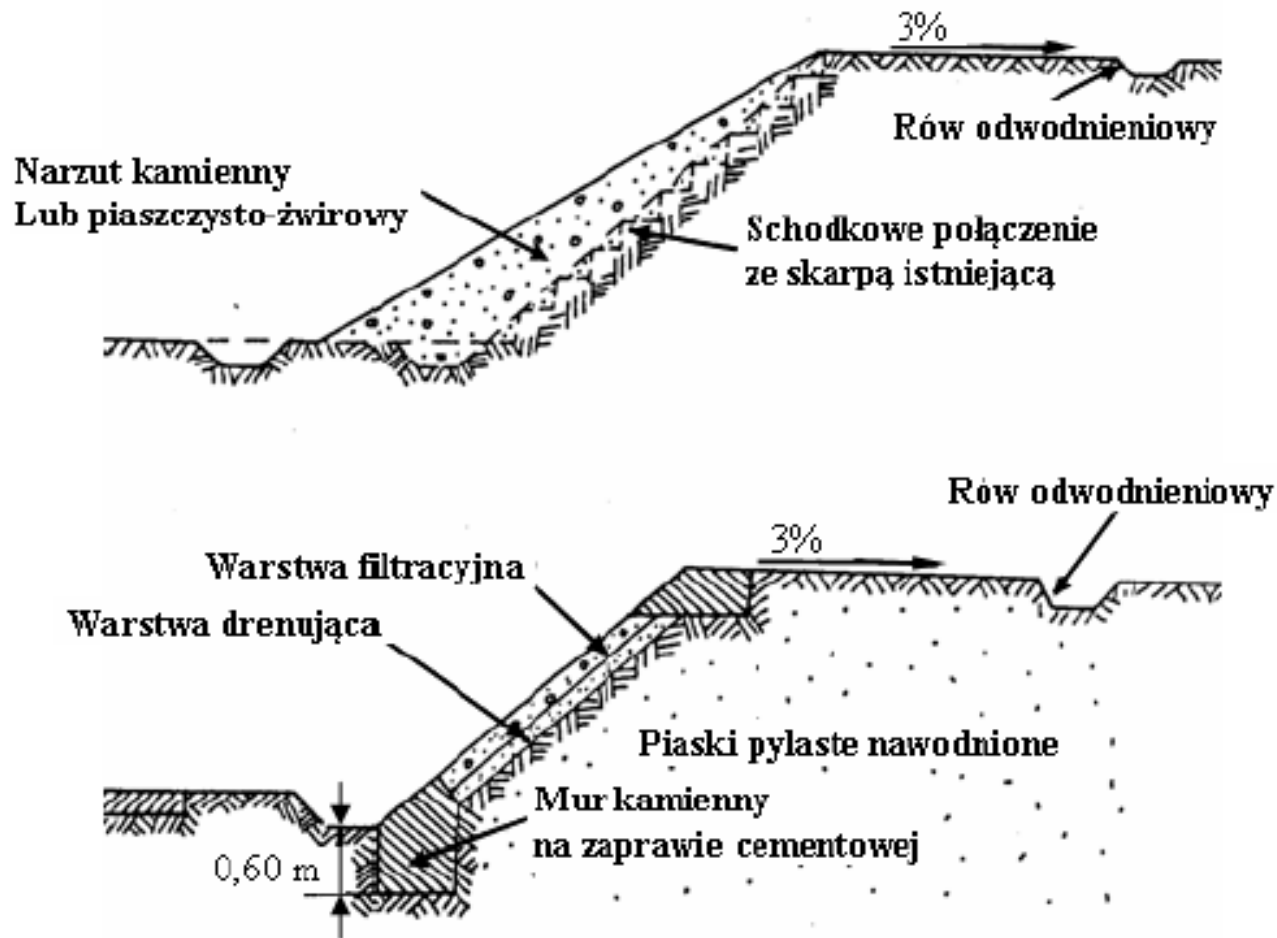

Różne kształty ostróg drenujących

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

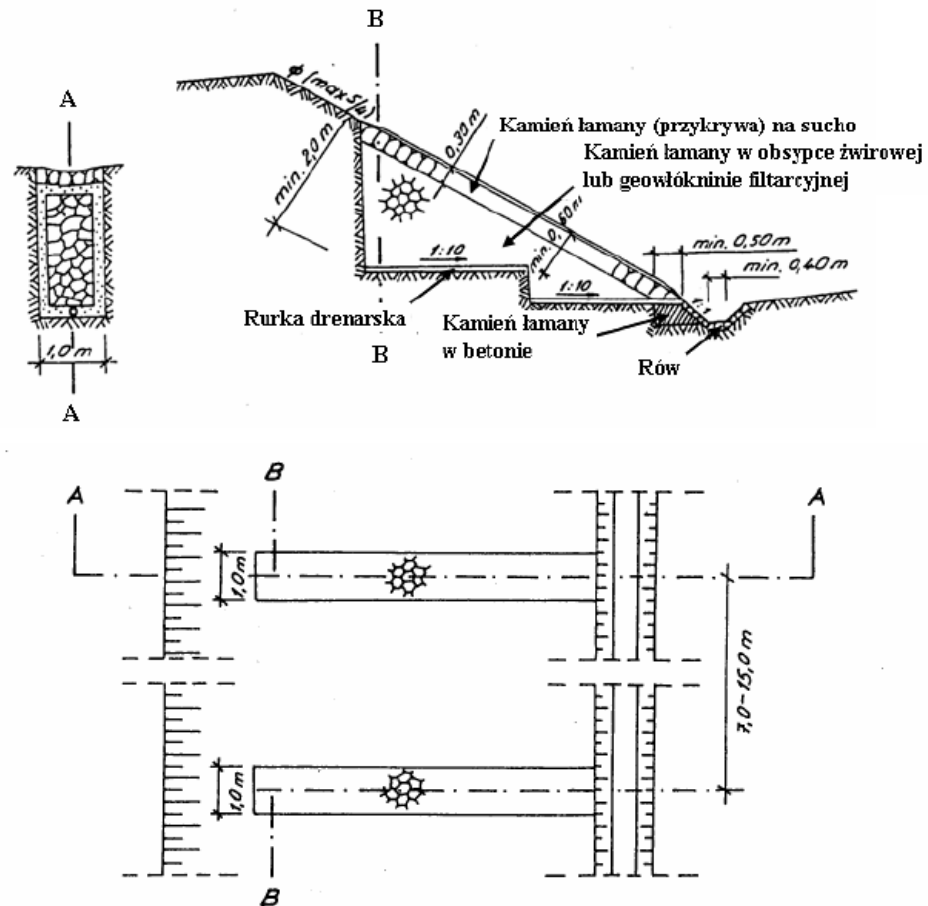

Przykład przypór dociążających

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

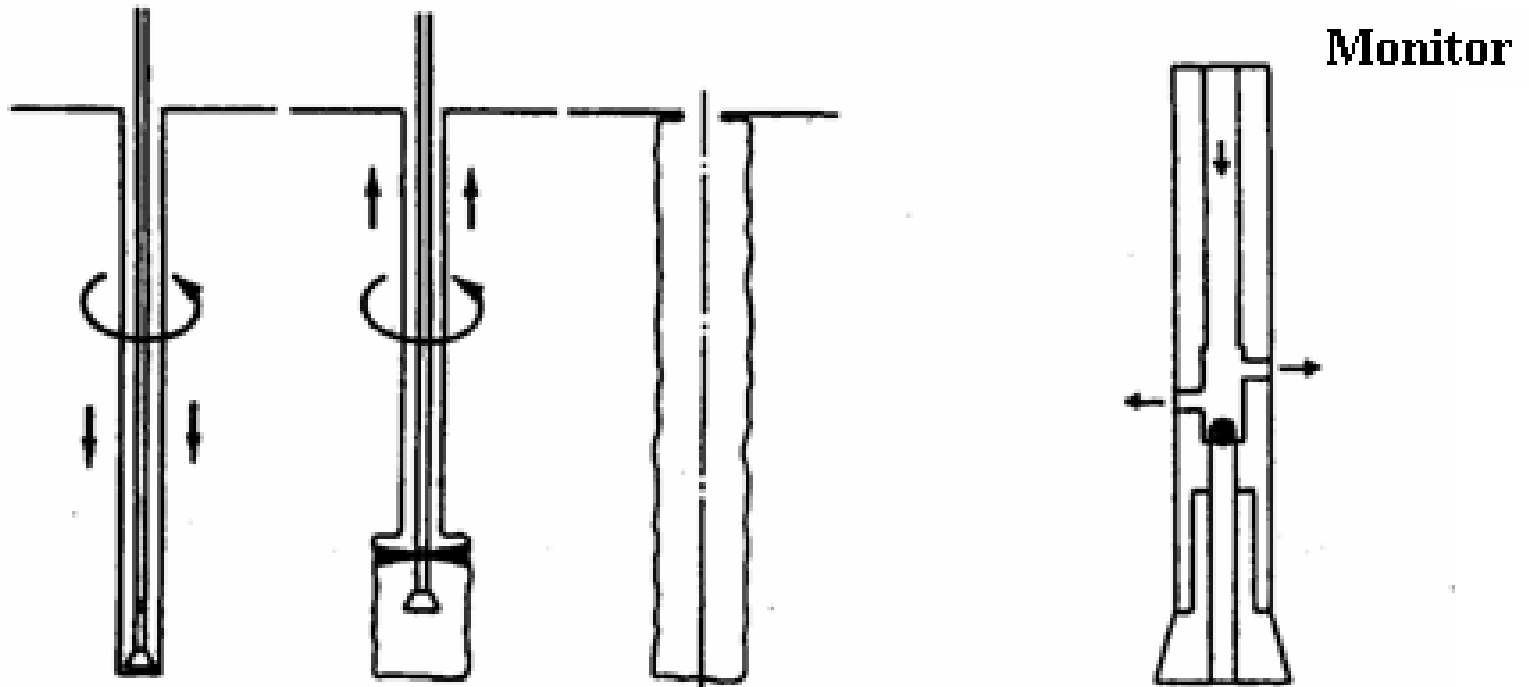

Przykład konstrukcji przykory filtracyjnej

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

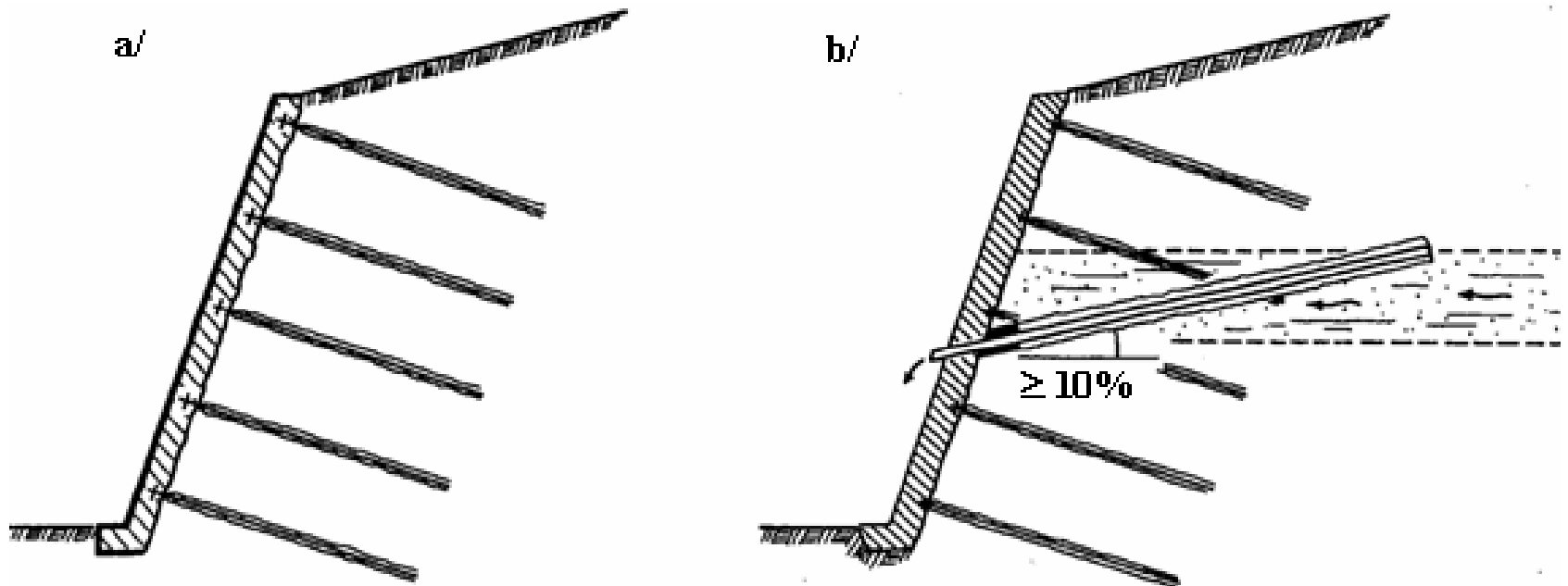

Iniekcja strumieniowa (ang. jet grouting)

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

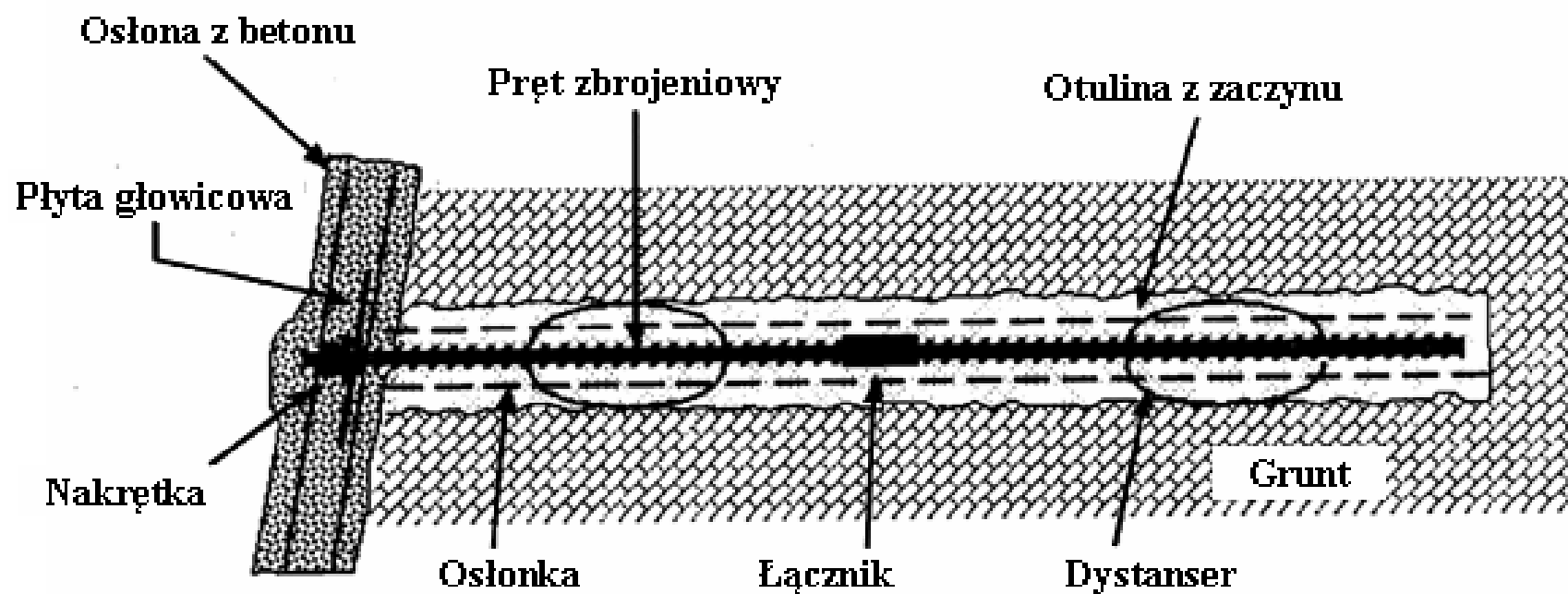
**Konstrukcja ścian z gruntu zbrojonego gwoździemi:
a - ściana z osłoną betonową, b - ściana z odwodnieniem
drenem skarpowym**

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

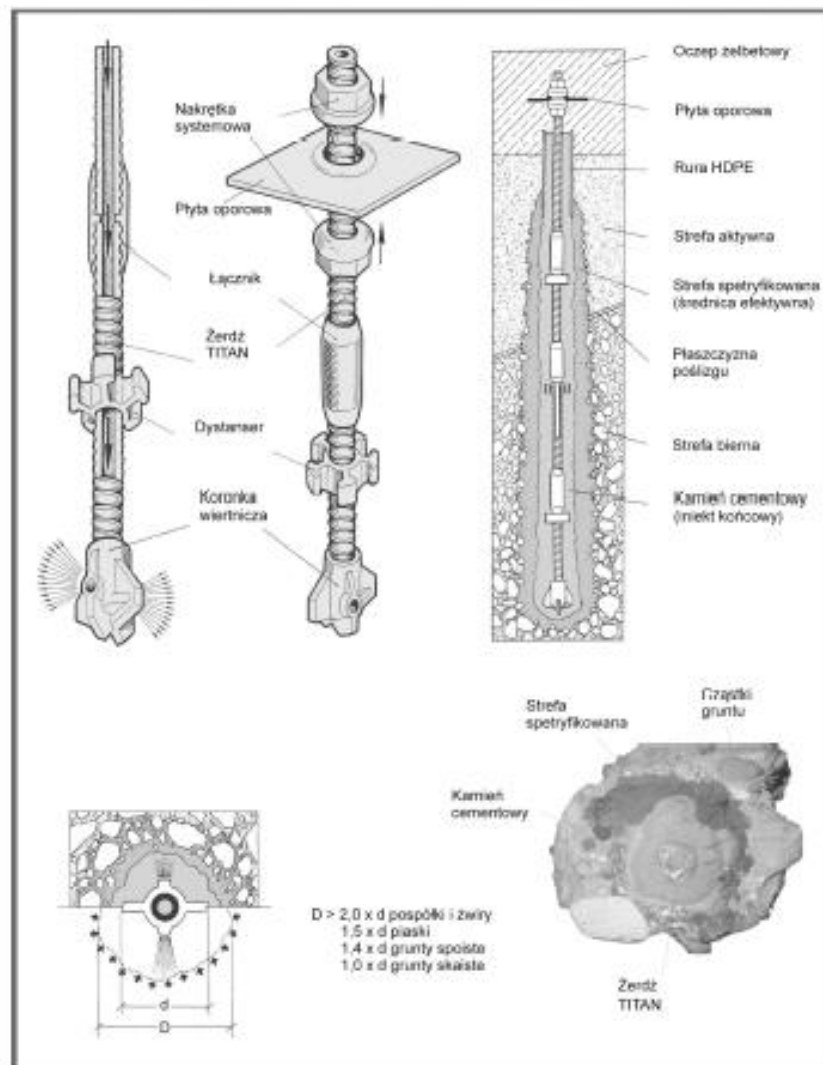

Konstrukcja gwoźdźca z pręta stalowego

AGH

Schemat mikropala/gwoźdźcia TITAN

AGH

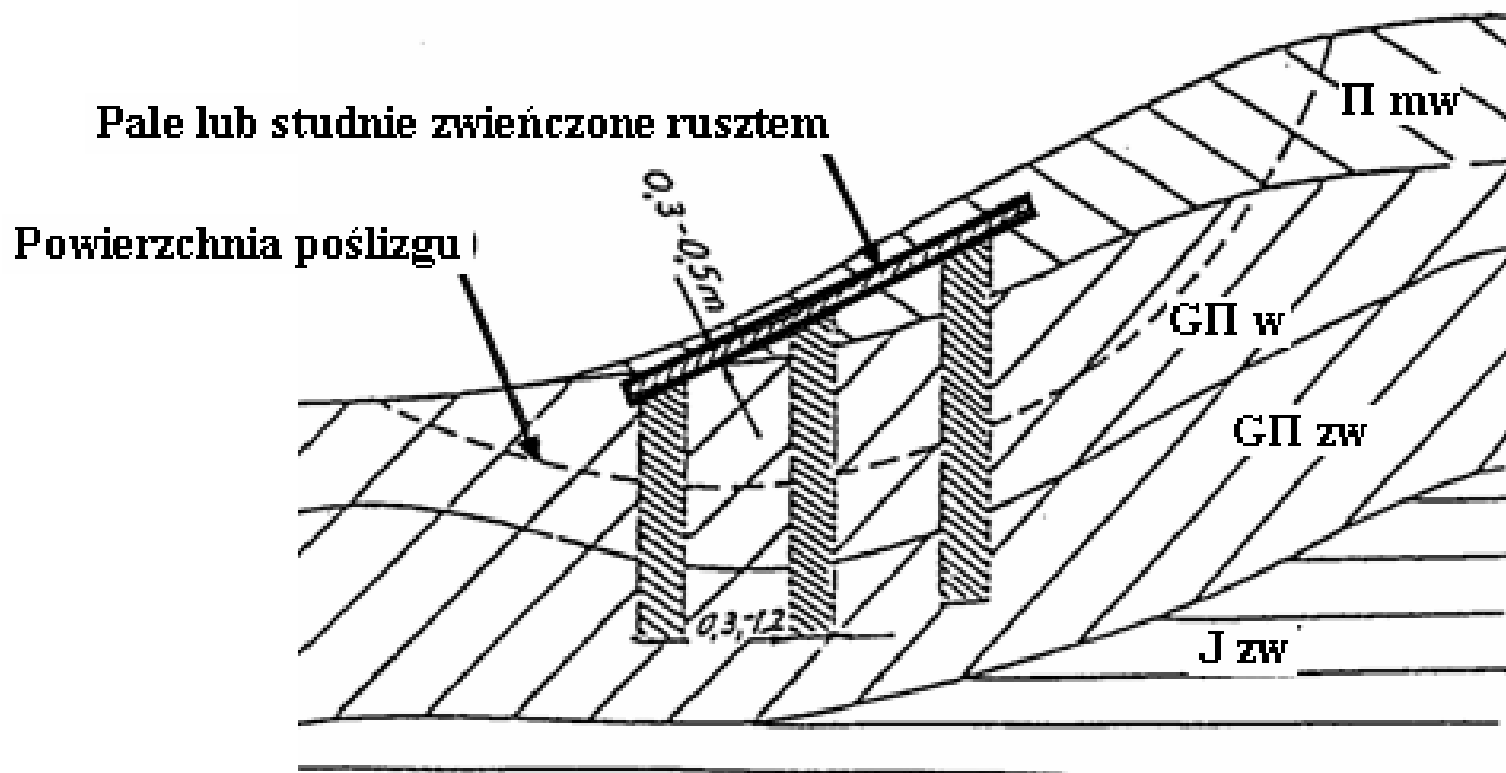
Zabezpieczenia osuwisk

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

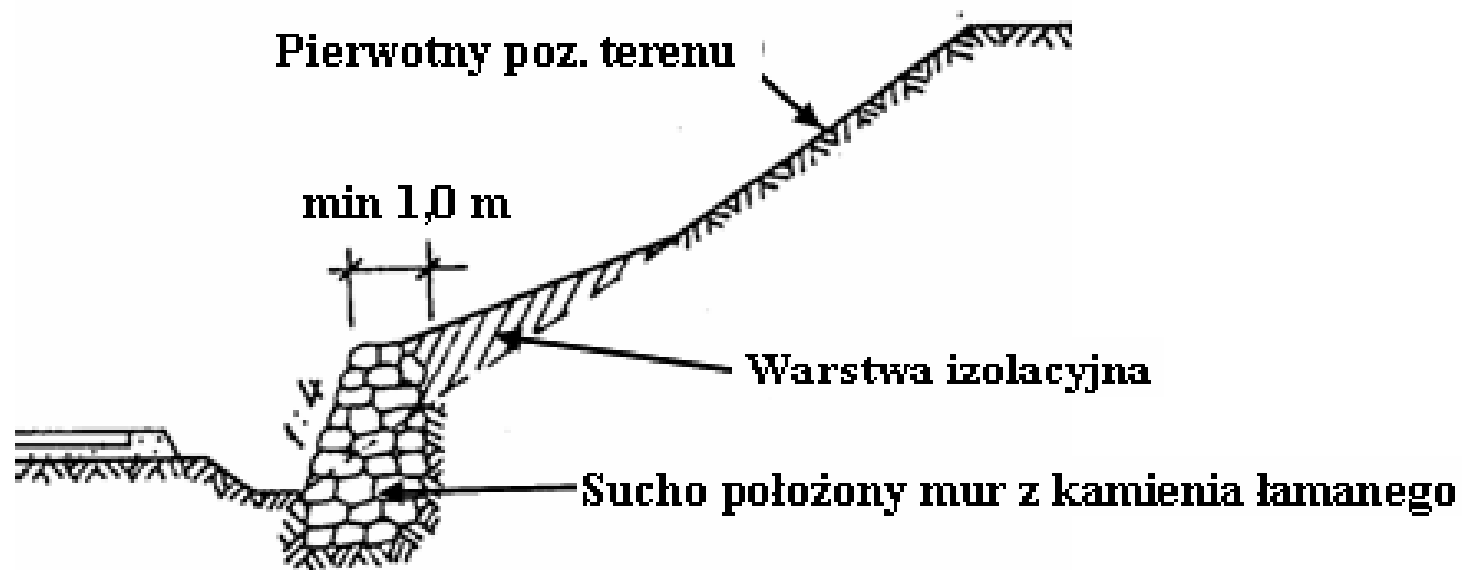

**Stabilizacja osuwiska za pomocą pali zwienczonych rusztem
żelbetowym**

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

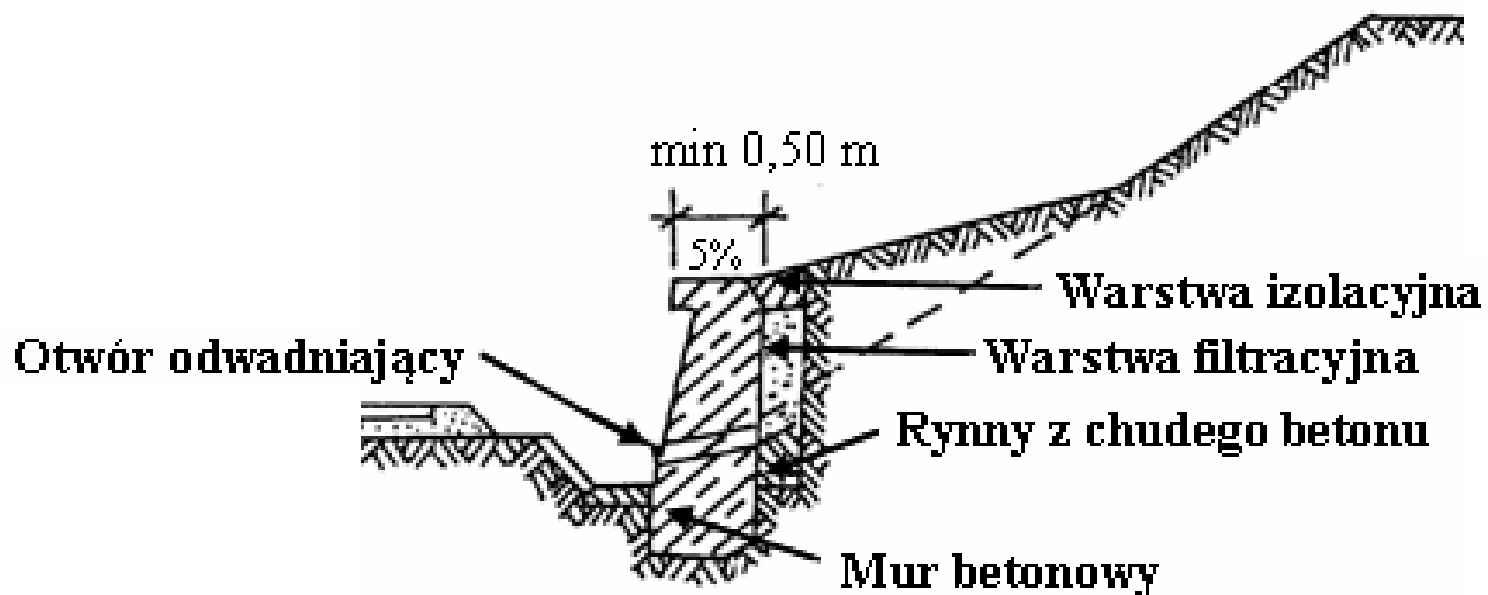

Mur kamienny układany na sucho lub na zaprawie

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

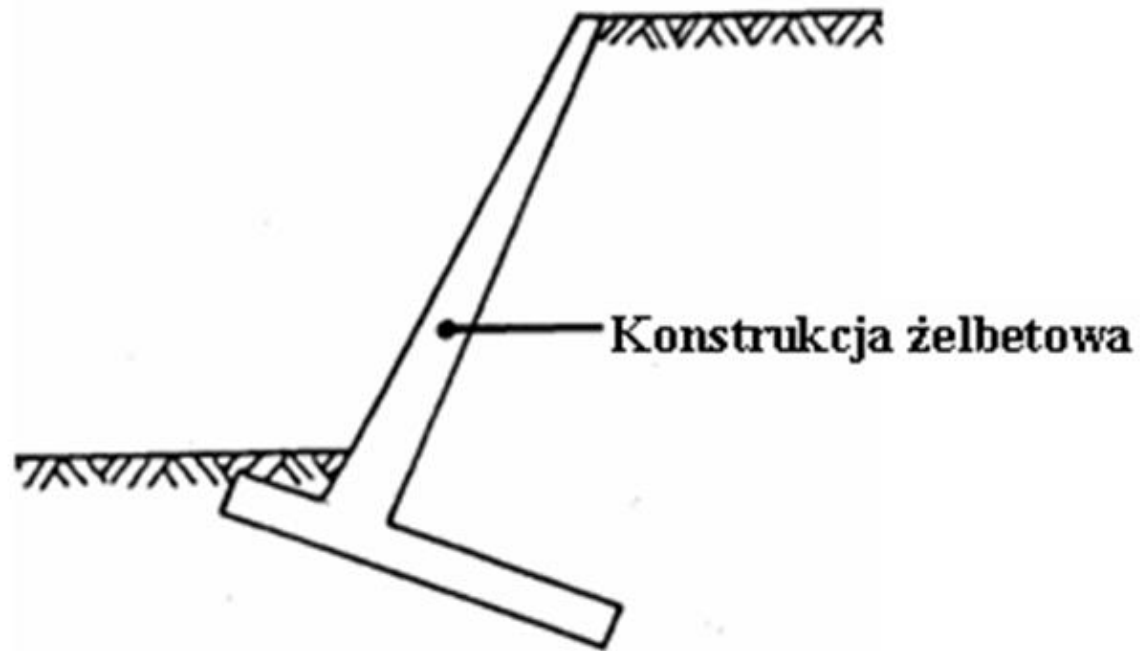

Mur betonowy (żelbetowy)

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

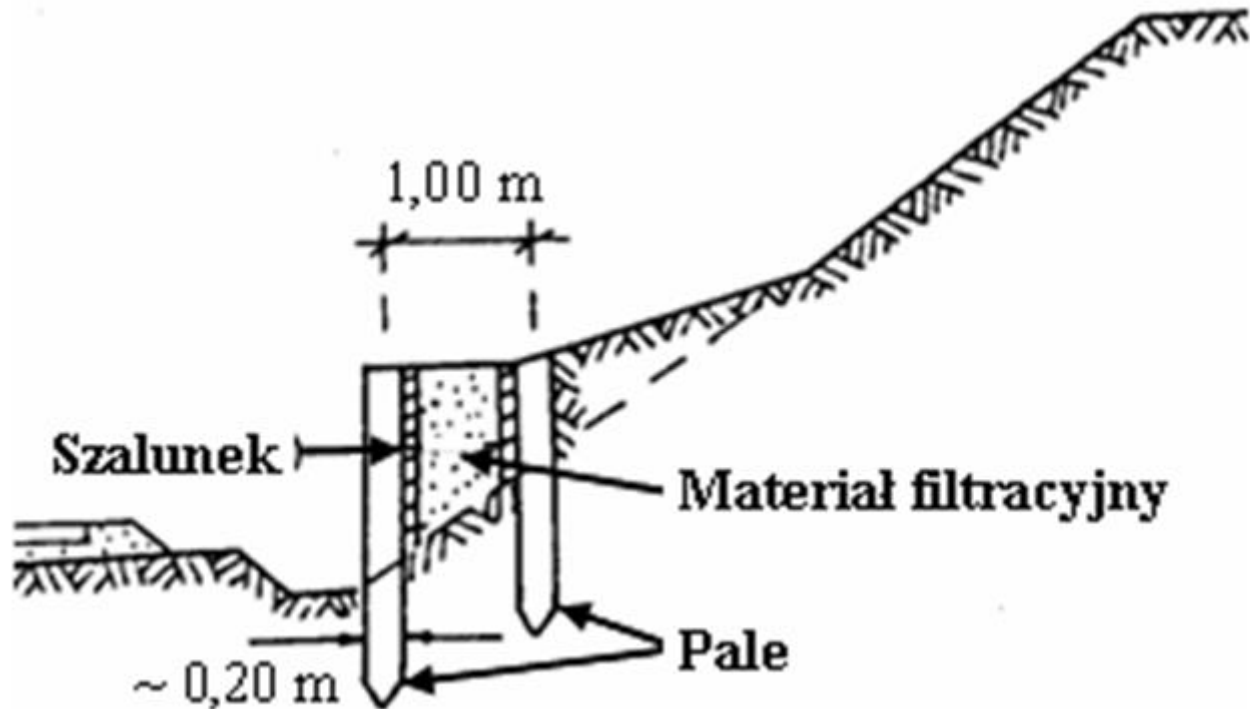

Kątowa ściana oporowa żelbetowa

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

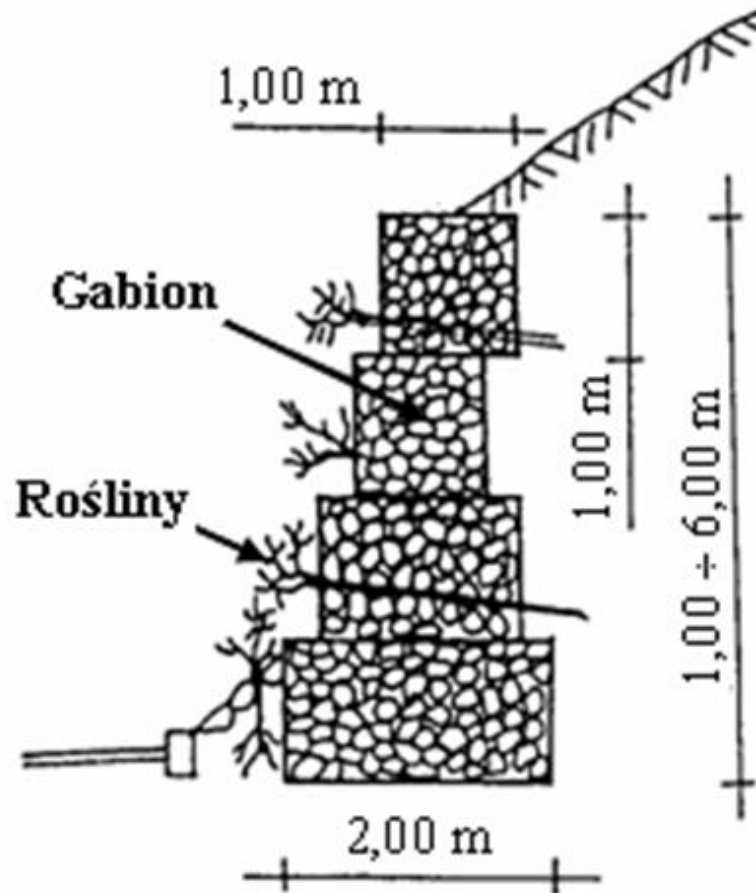
Tymczasowa konstrukcja oporowa z palisady drewnianej

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

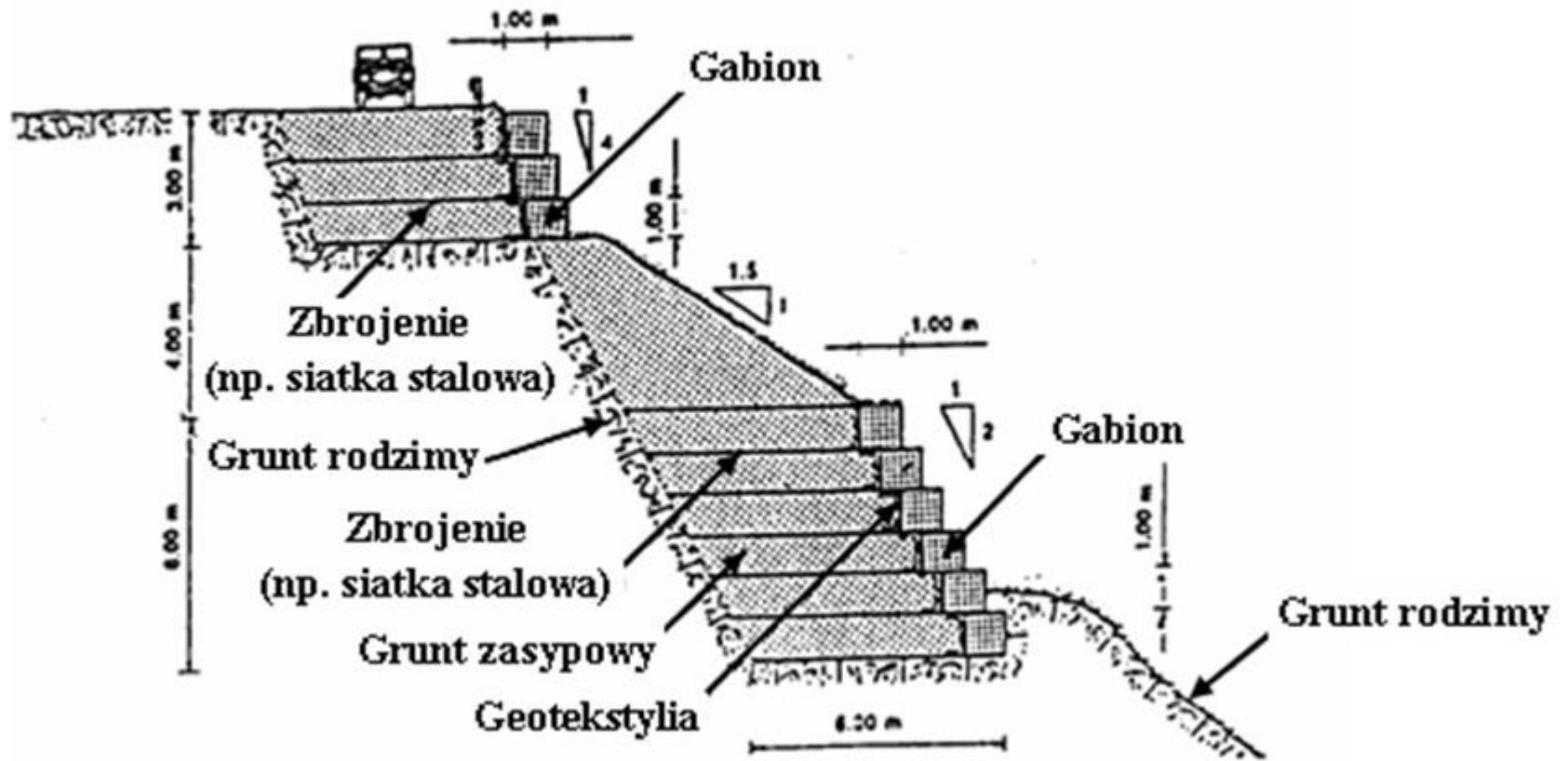

Konstrukcja oporowa z gabionów

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

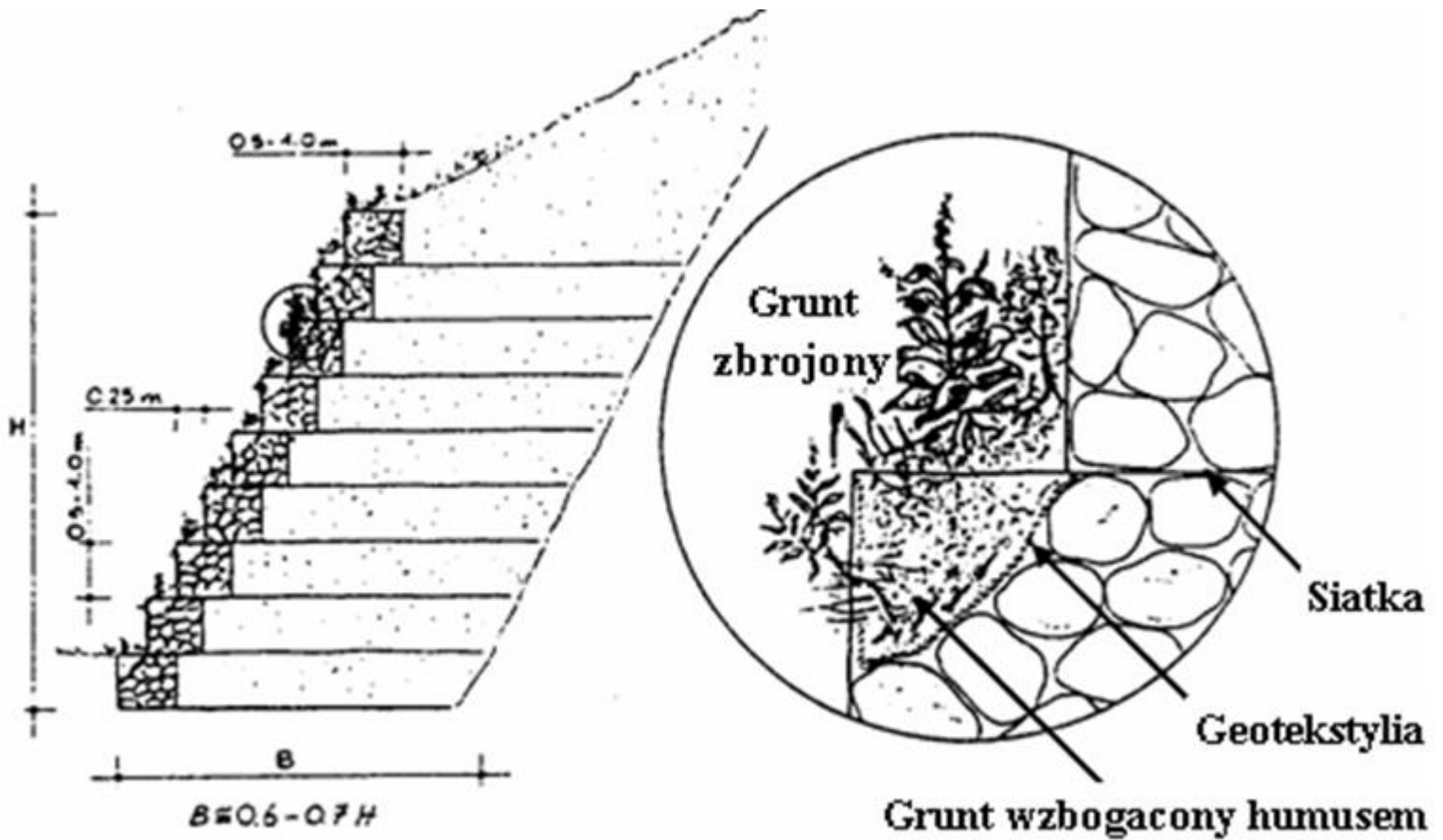

Konstrukcja oporowa z gabionów i gruntu zbrojonego

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

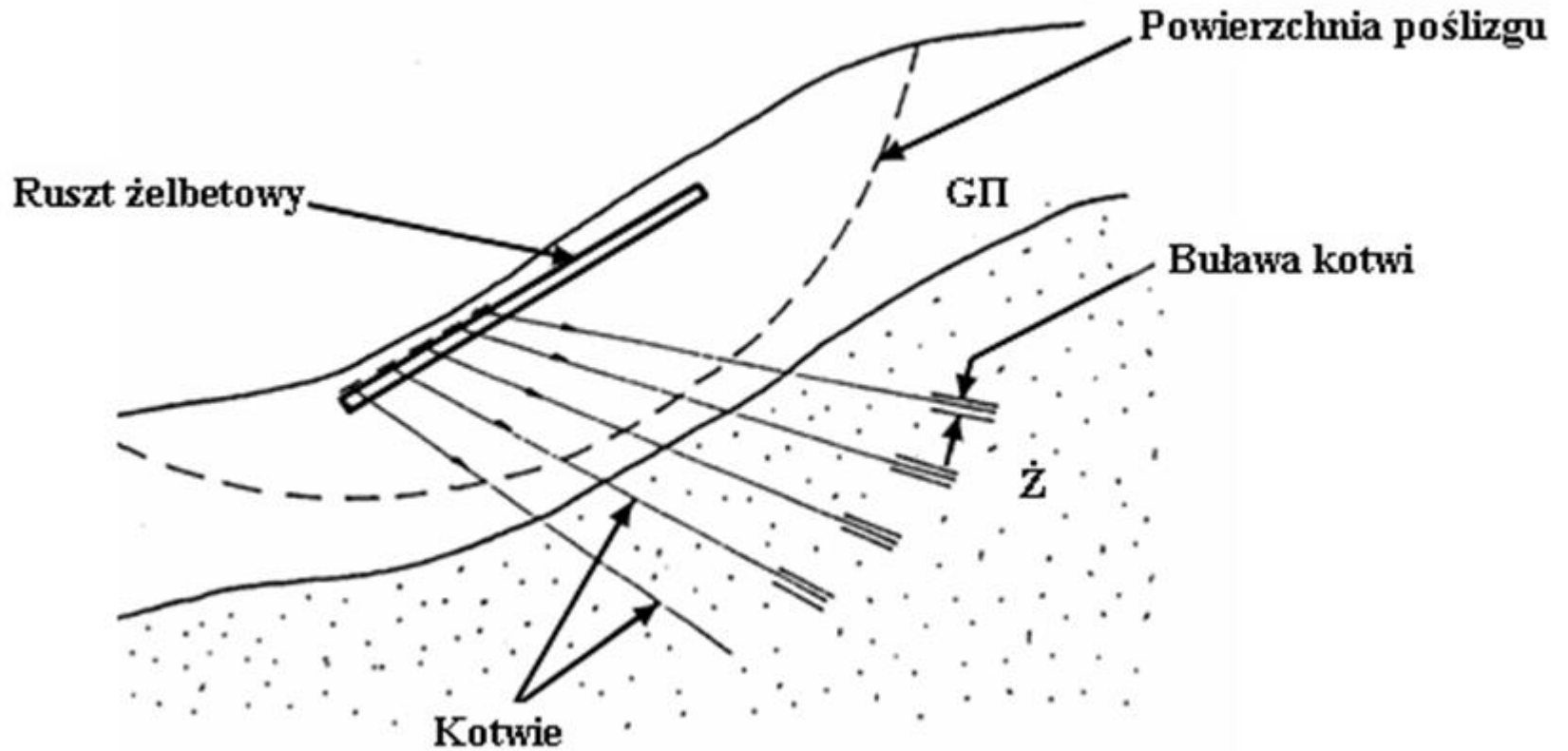

Konstrukcja oporowa z gabionów i gruntu zbrojonego wzbogaconą obsiewem

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

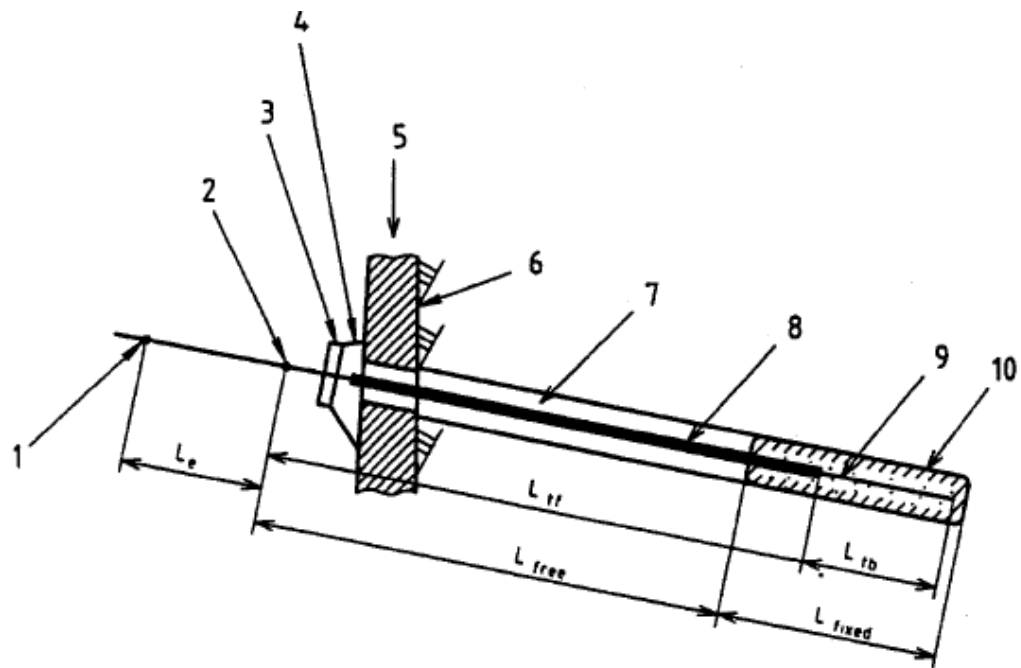

Przykład stabilizacji zbocza za pomocą kotwi i rusztu żelbetowego

AGH Zabezpieczenia osuwisk

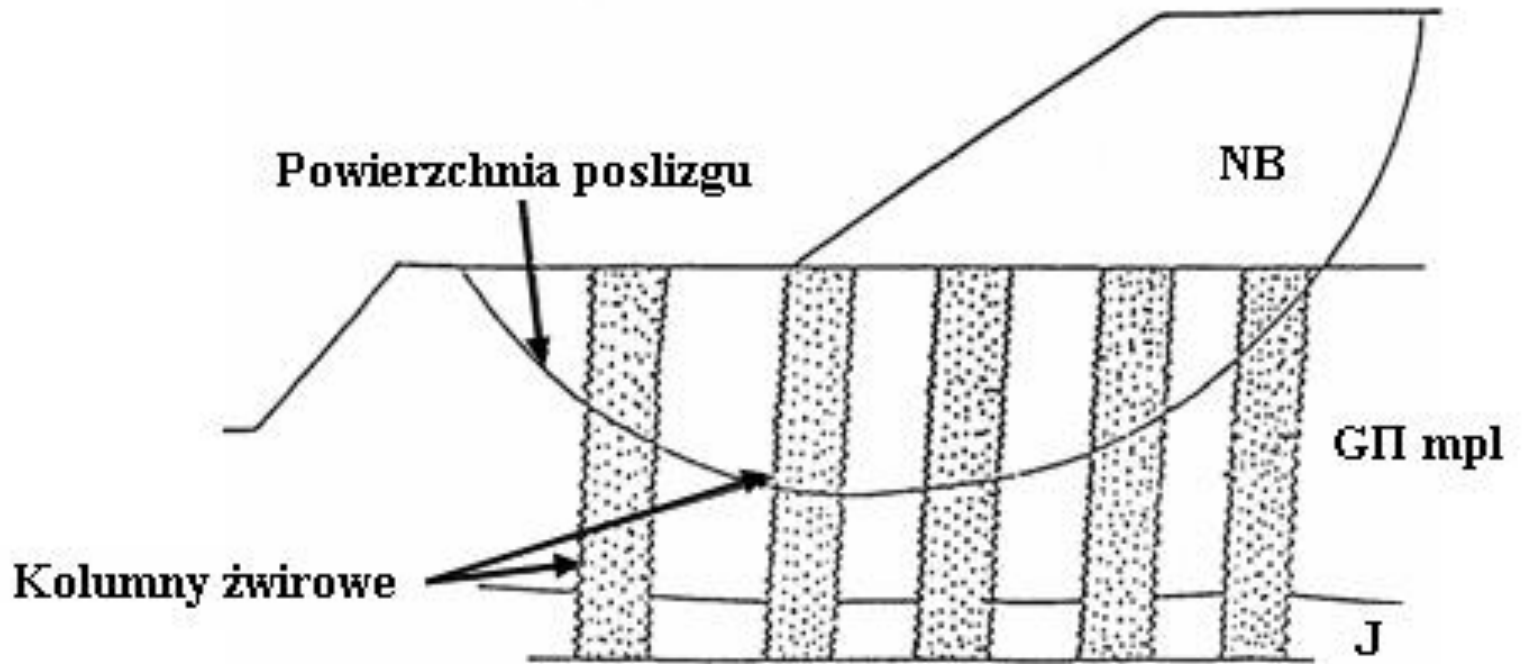
1. Punkt zakotwienia w naciąggarce podczas sprężania
2. Punkt zakotwienia w głowicy kotwy w czasie użytkowania
3. Płyta oporowa
4. Blok oporowy
5. Element konstrukcyjny
6. Grunt/skała
7. Otwór
8. Osłona likwidująca przyczepność
9. Cięgno
10. Buława iniekcyjna

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

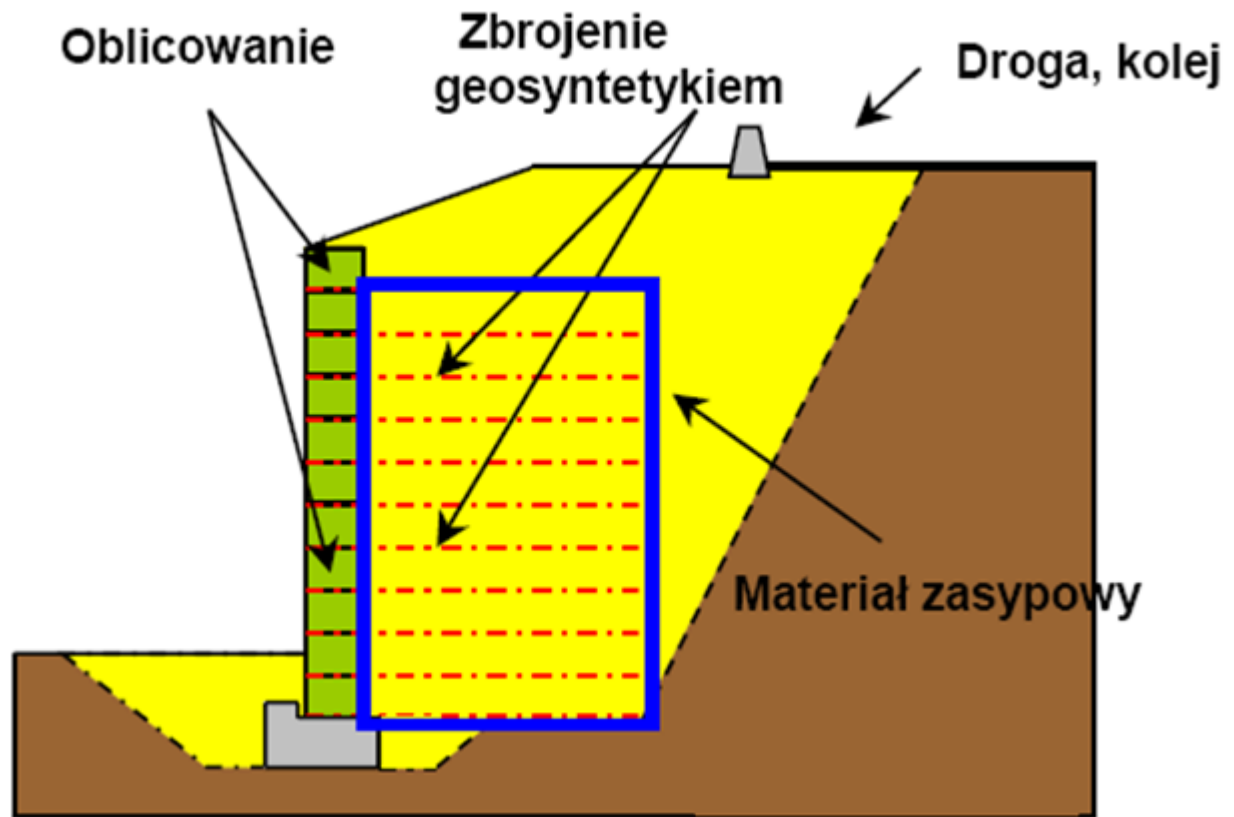

Wzmocnienie podłoża za pomocą kolumn żwirowych

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

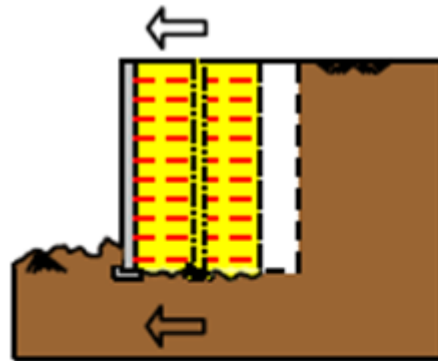
Przekrój przez konstrukcję oporową

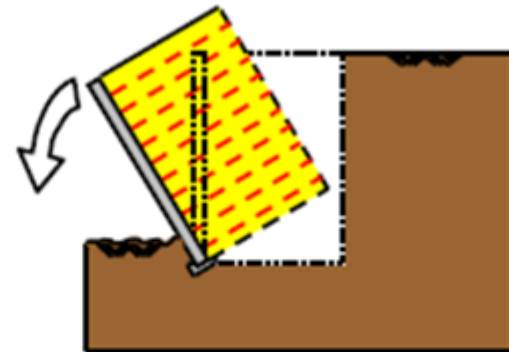

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

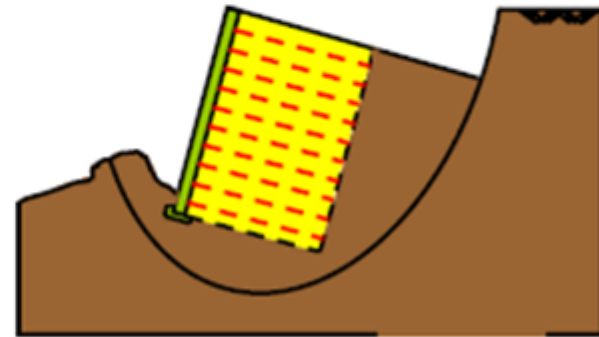
Poślizg

Wywrocenie

Utrata nośności
podłoża

Stateczność
ogólna

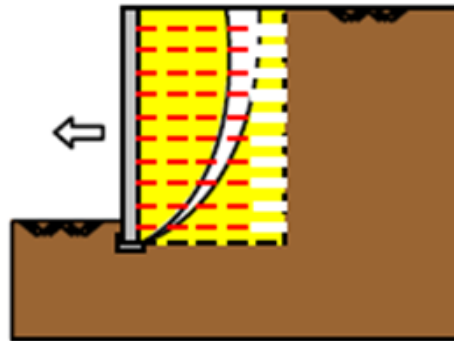
Warunki sprawdzane w analizie stateczności zewnętrznej

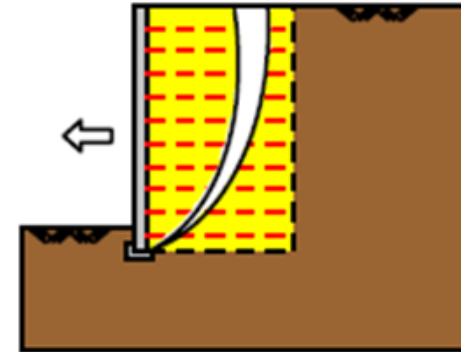

AGH

Zabezpieczenia osuwisk

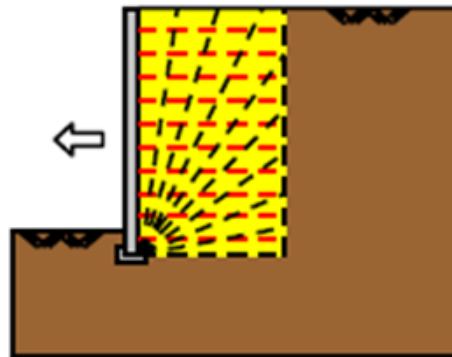

Wyciąganie zbrojenia

Wytrzymałość zbrojenia

Analiza
klinów odłamu

Warunki sprawdzane w analizie stateczności wewnętrznej